

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
GERARD HOGAN
της 29ης Ιουλίου 2019¹

Υπόθεση C-432/18

Consorzio Tutela Aceto Balsamico di Modena
κατά
BALEMA GmbH

[αίτηση του Bundesgerichtshof
(Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Γεωργία – Κανονισμός (ΕΚ) 510/2006 του Συμβουλίου – Κανονισμός (ΕΚ) 1151/2012 – Προστασία γεωγραφικών ενδείξεων και ονομασιών προελεύσεως – Άρθρο 13, παράγραφος 1 – Κανονισμός (ΕΚ) 583/2009 της Επιτροπής – Καταχώριση της ονομασίας “Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ)” – Προστασία στοιχείων αυτής της ονομασίας»

I. Εισαγωγή

1. Το βάλσαμο είναι μια αρωματική και ελαιώδης ουσία που ρέει ως οπός (χυμός) από διάφορα φυτά. Επί χιλιετίες χρησιμοποιείται ως βάση για την παρασκευή φαρμάκων, αλοιφών και αρωμάτων. Η χρήση του βάλσαμου για αυτούς τους σκοπούς είναι ευρέως διαδεδομένη στην ευρωπαϊκή παράδοση και στον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Τόσο στη Βίβλο όσο και στα θεατρικά έργα του Σαίξπηρ υπάρχουν αρκετές αναφορές στη χρήση του βάλσαμου για θεραπευτικούς σκοπούς και, ασφαλώς, στην τελευταία όπερα του Βάγκνερ, «Πάρσιφαλ», μαθαίνουμε ότι το μόνο που μπορεί να απαλύνει το μαρτύριο και τον αφόρητο πόνο του πληγωμένου βασιλιά Αμφόρτας είναι ένα φιαλίδιο με βάλσαμο από την Αραβία πάνω στο ανιάτο τραύμα του.

2. Με αυτόν τον τρόπο, η λέξη «βάλσαμο» (στα αγγλικά «balsam» και συγγενείς της λέξεις όπως η λέξη «balm») εισήλθε με την πάροδο του χρόνου στις σύγχρονες αντιλήψεις. Στις μέρες μας η λέξη «βάλσαμο» συνδέεται συχνά με το ευρέως διαδεδομένο προϊόν «Aceto Balsamico di Modena». Πρόκειται περί ενός πολύ σκουρόχρωμου, συμπυκνωμένου και αρωματικού ξιδιού, το οποίο παρασκευάζεται από ώριμα (και εν μέρει υπό ζύμωση) σταφύλια, τα οποία παλαιώνουν για αρκετά έτη σε διάφορα ξύλινα βαρέλια². Στην πραγματικότητα, το ίδιο το προϊόν δεν περιέχει βάλσαμο, αλλά η ιταλική λέξη «balsamico» σημαίνει «σαν βάλσαμο». Επομένως, η χρήση του επιθετικού προσδιορισμού «balsamico» για την περιγραφή του ξιδιού («aceto») υπογραμμίζει τις θεραπευτικές ή ιαματικές και γενικά τις συνδεόμενες με το βάλσαμο ιδιότητες που αποδίδονταν αρχικά στο προϊόν αυτό.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

² Βλ. παράρτημα II του κανονισμού (ΕΚ) 583/2009, της Επιτροπής, της 3ης Ιουλίου 2009, για την καταχώριση ονομασίας στο μητρώο των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων [Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ) (ΕΕ 2009, L 175, σ. 7)].

3. Στο πλαίσιο αυτό εγείρεται το ζήτημα κατά πόσον η λέξη «balsamico» προστατεύεται αφεαυτής ως γεωγραφική ένδειξη. Αυτό είναι το βασικό ερώτημα που τίθεται με την παρούσα αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, η οποία κατατέθηκε από το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 2 Ιουλίου 2018 και αφορά την ερμηνεία του άρθρου 1 και του παραρτήματος I του κανονισμού 583/2009. Αυτός είναι ο κανονισμός με τον οποίο καταχωρίστηκε η ονομασία «Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ)» στο μητρώο των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων.

4. Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η προστασία που παρέχεται με την καταχώριση της σύνθετης ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ)» εκτείνεται και στη χρήση των *επιμέρους* μη γεωγραφικών όρων³ αυτής της ονομασίας, ήτοι στους όρους «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico». Πριν από την εξέταση αυτών των ζητημάτων, πρέπει να παρατεθούν οι κρίσιμες νομικές διατάξεις.

II. Το νομικό πλαίσιο

5. Ο κανονισμός 583/2009 εκδόθηκε βάσει του κανονισμού (ΕΚ) 510/2006, του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 2006, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων⁴. Ο κανονισμός 510/2006 καταργήθηκε από τις 3 Ιανουαρίου 2013, με το άρθρο 58, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 1151/2012⁵. Κατά το άρθρο 58, παράγραφος 2, του κανονισμού 1151/2012, οι παραπομπές, μεταξύ άλλων, στον καταργηθέντα κανονισμό 510/2006 θεωρούνται ως παραπομπές στον κανονισμό 1151/2012⁶.

A. Ο κανονισμός 1151/2012

6. Το άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012 ορίζει ότι ως «γενικές ενδείξεις» νοούνται οι «ονομασίες προϊόντων οι οποίες, παρόλο που σχετίζονται με τον τόπο, την περιοχή ή τη χώρα αρχικής παραγωγής ή εμπορίας του προϊόντος, έχουν καθιερωθεί ως κοινή ονομασία προϊόντος στην Ένωση».

7. Το άρθρο 5, παράγραφος 2, του κανονισμού 1151/2012 ορίζει τα ακόλουθα:

«Για τον σκοπό του παρόντος κανονισμού, ως “γεωγραφική ένδειξη” νοείται η ονομασία που ταυτοποιεί ένα προϊόν:

- α) το οποίο κατάγεται από συγκεκριμένο τόπο, περιοχή ή χώρα·
- β) του οποίου ένα συγκεκριμένο ποιοτικό χαρακτηριστικό, η φήμη ή άλλο χαρακτηριστικό μπορεί να αποδοθεί κυρίως στη γεωγραφική του προέλευση· και
- γ) του οποίου ένα τουλάχιστον από τα στάδια της παραγωγής εκτελείται εντός της οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής.»

8. Το άρθρο 6, παράγραφος 1, του κανονισμού 1151/2012 ορίζει τα ακόλουθα:

«Δεν καταχωρίζονται γενικές ενδείξεις ως προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης ή προστατευόμενες γεωγραφικές ενδείξεις.»

3 Όσον αφορά τον όρο «Modena» δεν εγείρεται κάποιο ζήτημα.

4 ΕΕ 2006, L 93, σ. 12.

5 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Νοεμβρίου 2012, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων (ΕΕ 2012, L 343, σ. 1).

6 Για τους σκοπούς της παρούσας διαδικασίας, οι κρίσιμες διατάξεις του κανονισμού 510/2006 είναι, ουσιαστικά, ισοδύναμες με αυτές του κανονισμού 1151/2012. Κατά συνέπεια, χάριν ευκολίας, στις παρούσες προτάσεις θα παραπέμπω στον κανονισμό 1151/2012.

9. Το άρθρο 13 του κανονισμού 1151/2012, το οποίο επιγράφεται «Προστασία», προβλέπει τα εξής:

«1. Οι καταχωρισμένες ονομασίες προστατεύονται από:

- α) κάθε άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση καταχωρισμένης ονομασίας για προϊόντα που δεν καλύπτονται από την καταχώριση, εφόσον τα προϊόντα αυτά είναι συγκρίσιμα με τα προϊόντα που έχουν καταχωρισθεί με την ονομασία αυτή ή εφόσον η χρήση αυτή αποτελεί εκμετάλλευση της φήμης της προστατευόμενης ονομασίας, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων στις οποίες τα προϊόντα αυτά χρησιμοποιούνται ως συστατικό·
- β) κάθε κατάχρηση, απομίμηση ή [υπαινιγμός], έστω και αν αναφέρεται η πραγματική προέλευση των προϊόντων ή υπηρεσιών ή εάν η προστατευόμενη ονομασία μεταφράζεται ή συνοδεύεται από εκφράσεις όπως “στυλ”, “τύπος”, “μέθοδος”, “όπως παράγεται στ.”, “απομίμηση” ή άλλες ανάλογες, συμπεριλαμβανομένων των περιπτώσεων στις οποίες τα προϊόντα αυτά χρησιμοποιούνται ως συστατικό·
- γ) οποιαδήποτε άλλη ψευδή ή παραπλανητική ένδειξη, όσον αφορά την καταγωγή, την προέλευση, τη φύση ή τις βασικές ιδιότητες του προϊόντος, αναγραφόμενη στη συσκευασία ή στο περιτύλιγμα, στο διαφημιστικό υλικό ή σε έγγραφα που αφορούν το συγκεκριμένο προϊόν, καθώς και [τ]η χρησιμοποίηση συσκευασίας που θα μπορούσε να δημιουργήσει εσφαλμένη εντύπωση ως προς την προέλευση του προϊόντος·
- δ) κάθε άλλη πρακτική ικανή να παραπλανήσει τον καταναλωτή όσον αφορά την πραγματική καταγωγή του προϊόντος.

Όταν η προστατευόμενη ονομασία προέλευσης ή γεωγραφική ένδειξη περιέχει ονομασία προϊόντος που θεωρείται γενικής φύσεως, η χρήση αυτής της γενικής ονομασίας δεν θεωρείται αντιβαίνουσα στα στοιχεία α' ή β' του πρώτου εδαφίου.

2. Οι προστατευόμενες ονομασίες προέλευσης και γεωγραφικές ενδείξεις δεν καθίστανται γενικές.

[...]»

10. Το άρθρο 41 του κανονισμού 1151/2012, το οποίο επιγράφεται «Γενικές ενδείξεις», προβλέπει τα εξής:

«1. Με την επιφύλαξη του άρθρου 13, ο παρών κανονισμός δεν θίγει τη χρήση των ενδείξεων οι οποίες χαρακτηρίζονται ως γενικές στην Ένωση, ακόμη και στις περιπτώσεις που η γενική ένδειξη αποτελεί τμήμα ονομασίας προστατευόμενης βάσει συστήματος ποιότητας.

2. Για να διαπιστωθεί αν μια ένδειξη έχει καταστεί γενική, λαμβάνονται υπόψη όλοι οι σχετικοί παράγοντες και ιδίως:

- α) η υφιστάμενη κατάσταση στις περιοχές κατανάλωσης·
- β) οι σχετικές εθνικές ή ενωσιακές νομοθετικές πράξεις.

3. Προκειμένου να προστατεύονται πλήρως τα δικαιώματα των ενδιαφερομένων μερών, ανατίθεται στην Επιτροπή η εξουσία να εκδίδει κατ' εξουσιοδότηση πράξεις, σύμφωνα με το άρθρο 56, για τη θέσπιση πρόσθετων κανόνων για τον προσδιορισμό του γενικού χαρακτήρα των ενδείξεων που αναφέρονται στην παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου.»

B. Ο κανονισμός 583/2009

11. Οι αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 5, 7, 8 και 10 του κανονισμού 583/2009 αναφέρουν τα ακόλουθα:

- «(2) Η Γερμανία, η Ελλάδα και η Γαλλία υπέβαλαν ένσταση κατά της καταχώρισης [...]
- (3) Η δήλωση ένστασης της Γερμανίας αφορούσε ιδίως την ανησυχία ότι η καταχώριση της προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης “Aceto Balsamico di Modena” θα έθιγε την ύπαρξη προϊόντων που κυκλοφορούν νομίμως στο εμπόριο τουλάχιστον επί πενταετία και διατίθενται με τις ονομασίες Balsamessig/Aceto balsamico, καθώς και τον ισχυρισμό ότι οι εν λόγω ονομασίες έχουν γενικό χαρακτήρα. [...]
- (4) Η δήλωση ένστασης της Γαλλίας αφορούσε ιδίως το γεγονός ότι το “Aceto Balsamico di Modena” δεν έχει αυτοτελή φήμη, διακριτή από αυτή του “Aceto balsamico tradizionale di Modena”, ονομασία που έχει ήδη καταχωριστεί ως προστατευόμενη ονομασία προέλευσης με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 813/2000 του Συμβουλίου. Κατά την άποψη της Γαλλίας, ο καταναλωτής θα μπορούσε να παραπλανηθεί όσον αφορά τη φύση και την προέλευση του εν λόγω προϊόντος.
- (5) Η Ελλάδα από πλευράς της επισήμανε τη σημασία της παραγωγής βαλσαμικού ξιδιού στην επικράτειά της, το οποίο διατίθεται στο εμπόριο μεταξύ άλλων με τις ονομασίες “balsamico” ή “balsamon”, και τη δυσμενή επίπτωση που θα είχε, συνεπώς, η καταχώριση της ονομασίας “Aceto Balsamico di Modena” στην ύπαρξη αυτών των προϊόντων που κυκλοφορούν νομίμως στην αγορά τουλάχιστον επί πενταετία. Η Ελλάδα υποστηρίζει επίσης ότι οι όροι “aceto balsamico”, “balsamic”, κ.λπ. είναι γενικού χαρακτήρα.

[...]

- (7) Δεδομένου ότι δεν υπήρξε συμφωνία μεταξύ Γαλλίας, Γερμανίας και Ελλάδας και Ιταλίας εντός των προβλεπόμενων προθεσμιών, η Επιτροπή οφείλει να λάβει απόφαση σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 510/2006.
- (8) Η Επιτροπή ζήτησε τη γνωμοδότηση της επιστημονικής επιτροπής για τις ονομασίες προέλευσης, τις γεωγραφικές ενδείξεις και τις βεβαιώσεις ιδιοτυπίας, η οποία έχει συσταθεί με την απόφαση 93/53/ΕΚ, όσον αφορά την τήρηση των προϋποθέσεων καταχώρισης. Στη γνώμη που εξέδωσε ομόφωνα την 6η Μαρτίου 2006, η επιτροπή θεώρησε ότι η ονομασία “Aceto Balsamico di Modena” διαθέτει αδιαμφισβήτητη φήμη στην εθνική αγορά, όπως και στις αγορές του εξωτερικού, όπως μαρτυρούν η συχνή χρήση της σε αναρίθμητες μαγειρικές συνταγές πάρα πολλών κρατών μελών και η έντονη παρουσία της στο Διαδίκτυο, καθώς και στον Τύπο και τα ΜΜΕ. Το “Aceto Balsamico di Modena” πληροί επομένως την προϋπόθεση να διαθέτει ιδιαίτερη φήμη το προϊόν που αντιστοιχεί στην εν λόγω ονομασία. Η επιτροπή επεσήμανε την επί αιώνες συνύπαρξη προϊόντων αυτού του είδους στις αγορές. Διαπίστωσε επίσης ότι το “Aceto Balsamico di Modena” και το “Aceto balsamico tradizionale di Modena” είναι διαφορετικά προϊόντα, λόγω των χαρακτηριστικών τους, των καταναλωτών που προτιμούν το καθένα, της χρήσης τους, του τρόπου διανομής τους, της παρουσίας και της τιμής τους, με αποτέλεσμα να εξασφαλίζεται η ισότιμη μεταχείριση των ενδιαφερόμενων παραγωγών και να μην παραπλανούνται οι καταναλωτές. Η Επιτροπή υιοθετεί πλήρως αυτές τις απόψεις.

[...]

- (10) Φαίνεται πως οι ισχυρισμοί της Γερμανίας και της Ελλάδας σχετικά με τον γενικό χαρακτήρα της ονομασίας που προτείνεται προς καταχώριση, δεν αφορούσαν στην πραγματικότητα την εν λόγω ονομασία στο σύνολό της, δηλαδή “Aceto Balsamico di Modena”, αλλά μόνο ορισμένες συνιστώσες της, δηλαδή τους όρους “aceto”, “balsamico” και “aceto balsamico” ή τις μεταφράσεις τους. Όμως, η προστασία παρέχεται στη σύνθετη ονομασία “Aceto Balsamico di Modena”. Οι

χωριστοί, μη γεωγραφικοί όροι της σύνθετης ονομασίας, ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται από κοινού, καθώς και η μετάφρασή τους, μπορούν να χρησιμοποιούνται στο κοινοτικό έδαφος τηρουμένων των αρχών και των κανόνων που διέπουν την κοινοτική έννομη τάξη.»

12. Το άρθρο 1 του κανονισμού 583/2009 ορίζει τα εξής:

«Καταχωρίζεται η ονομασία που αναφέρεται στο παράρτημα I του παρόντος κανονισμού.»

13. Το παράρτημα I του κανονισμού 583/2009 αναφέρεται στην ονομασία «Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ)».

III. Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

14. Η εταιρία BALEMA GmbH (στο εξής: BALEMA) παράγει προϊόντα με βάση το ξίδι και τα εμπορεύεται στην περιοχή του Baden (Γερμανία). Τα τελευταία 25 τουλάχιστον έτη πωλεί προϊόντα υπό τις ενδείξεις «Balsamico» και «Deutscher Balsamico». Οι ετικέτες των προϊόντων της φέρουν τη σημείωση «Theo der Essigbrauer, Holzfassreifung, Deutscher Balsamico traditionell, naturtrüb aus badischen Weinen» (Theo ο οξοποιός, ωρίμανση σε ξύλινα βαρέλια, γερμανικό παραδοσιακό Balsamico, φύσει θολό από κρασιά της Βάδης) ή «1. Deutsches Essig-Brauhaus, Premium, 1868, Balsamico, Rezeptur No 3» (Πρώτη γερμανική οξοποιία, Premium, 1868, Balsamico, συνταγή υπ' αριθμόν 3).

15. Ουδόλως αμφισβητείται ότι τα προϊόντα της BALEMA που φέρουν την ένδειξη «Balsamico» δεν καλύπτονται από την καταχώριση «Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ)» δυνάμει του άρθρου 1 και του παραρτήματος I του κανονισμού 583/2009, καθόσον δεν πληρούν τις προδιαγραφές προϊόντος που περιγράφονται στο παράρτημα II του εν λόγω κανονισμού.

16. Η Consorzio Tutela Aceto Balsamico di Modena (στο εξής: Consorzio) είναι ένωση παραγωγών των προϊόντων που φέρουν την ονομασία «Aceto Balsamico di Modena». Υποστηρίζει ότι η εκ μέρους της BALEMA χρήση της ενδείξεως «Balsamico» προσβάλλει την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη «Aceto Balsamico di Modena». Για τον λόγο αυτό, η Consorzio κοινοποίησε στη BALEMA εξώδικη όχληση. Η BALEMA με τη σειρά της άσκησε αρνητική αναγνωριστική αγωγή κατά της Consorzio ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, ζητώντας να αναγνωριστεί ότι δεν υφίσταται προσβολή του δικαιώματος επί του σήματος. Η αγωγή αυτή απορρίφθηκε.

17. Στην κατ' έφεση δίκη, η BALEMA ζήτησε να αναγνωριστεί ότι δεν υποχρεούται να απέχει από τη χρήση της ενδείξεως «Balsamico» για τα παραγόμενα στη Γερμανία προϊόντα με βάση το ξίδι. Η έφεση έγινε δεκτή, καθόσον το εφετείο δέχθηκε ότι η χρήση της ονομασίας «Balsamico» για το ξίδι δεν παραβιάζει το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012. Κατά το δικαστήριο αυτό, η παρεχόμενη από τον κανονισμό 583/2009 προστασία της ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena» αφορά τη συνολική ονομασία και όχι τα μη γεωγραφικά στοιχεία της σύνθετης ονομασίας, ακόμη και αν αυτά χρησιμοποιούνται από κοινού.

18. Κατά της εφετειακής αποφάσεως ασκήθηκε αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

19. Το αιτούν δικαστήριο θεωρεί ότι η αίτηση αναιρέσεως θα ευδοκιμήσει αν γίνει δεκτό ότι οι χρησιμοποιούμενες από τη BALEMA ονομασίες «Balsamico» και «Deutscher Balsamico» παραβιάζουν το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' ή β', του κανονισμού 1151/2012. Κατά το δικαστήριο αυτό, για να ισχύει κάτι τέτοιο θα πρέπει η προστασία της συνολικής ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena» που παρέχεται από το άρθρο 1 του κανονισμού 583/2009, να καλύπτει επίσης τη χρήση των επιμέρους, μη γεωγραφικών όρων της σύνθετης ονομασίας («Aceto», «Balsamico», «Aceto Balsamico»).

20. Το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) επισημαίνει ότι από το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1151/2012 και από τη νομολογία του Δικαστηρίου καθίσταται σαφές ότι, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' ή β', του εν λόγω κανονισμού, προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη η οποία αποτελείται από περισσότερους όρους μπορεί να προστατεύεται όχι μόνο από τη χρήση της συνολικής ονομασίας αλλά και από τη χρήση των επιμέρους όρων της εν λόγω ονομασίας. Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1151/2012 διέπει τις ειδικές εκείνες περιπτώσεις στις οποίες μια προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη περιέχει ονομασία προϊόντος που θεωρείται γενικής φύσεως. Η συγκεκριμένη διάταξη ορίζει ότι η χρήση αυτής της γενικής ονομασίας δεν θεωρείται αντιβαίνουσα στο άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' ή β', του οικείου κανονισμού. Το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) επισημαίνει επίσης το γεγονός ότι ο κανονισμός της Επιτροπής με τον οποίο καταχωρίζεται η ονομασία μπορεί να περιορίσει την έκταση της προστασίας μιας προστατευόμενης γεωγραφικής ένδειξης η οποία αποτελείται από περισσότερους όρους ώστε η προστασία αυτή να μην καλύπτει τη χρήση των επιμέρους όρων της ονομασίας. Συναφώς, το γεγονός ότι ο αιτών την καταχώριση μιας ονομασίας δύναται να δηλώσει ότι δεν επιδιώκει την προστασία του συνόλου των στοιχείων της ονομασίας αποδεικνύει ότι η παρεχόμενη διά της καταχώρισεως προστασία είναι δυνατόν να περιοριστεί.

21. Το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) εκτιμά ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 5 και 10 του κανονισμού 583/2009 συνηγορούν υπέρ του να περιοριστεί το εύρος της προστασίας μόνο στη συνολική ονομασία «Aceto Balsamico di Modena» και να εξαιρεθούν από αυτό οι επιμέρους μη γεωγραφικοί όροι της ονομασίας. Φρονεί επίσης ότι, σε αντίθεση με την άποψη που υποστηρίζεται στην αίτηση αναίρεσεως, η παραδοχή ότι η προστασία παρέχεται στη συνολική ονομασία «Aceto Balsamico di Modena» δεν αντιφάσκει προς την καταχώριση των προστατευόμενων ονομασιών προελεύσεως «Aceto balsamico tradizionale di Modena» και «Aceto balsamico tradizionale di Reggio Emilia» δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 813/2000 του Συμβουλίου, της 17ης Απριλίου 2000, για τη συμπλήρωση του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/96 της Επιτροπής σχετικά με την καταχώριση των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2081/92⁷. Το γεγονός ότι στον κανονισμό 813/2000, σε αντίθεση με τον κανονισμό 583/2009, [δεν] γίνεται αναφορά σε περιορισμό της εκτάσεως προστασίας, το οποίο ενδέχεται να οφείλεται στο ότι δεν υποβλήθηκαν ενστάσεις από τα κράτη μέλη δυνάμει του άρθρου 7 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2081/92 του Συμβουλίου⁸ (νυν άρθρα 51 και 52 του κανονισμού 1151/2012) κατά την προηγηθείσα διαδικασία καταχωρίσεως, δεν αποκλείει τον περιορισμό του προστατευτικού αποτελέσματος της σύνθετης ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena».

22. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Καλύπτει η προστασία της συνολικής ονομασίας “Aceto Balsamico di Modena” και τη χρήση των μεμονωμένων μη γεωγραφικών όρων της σύνθετης ονομασίας (“Aceto”, “Balsamico”, “Aceto Balsamico”);»

⁷ ΕΕ 2000, L 100, σ. 5.

⁸ Κανονισμός της 14ης Ιουλίου 1992, για την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων και των ονομασιών προέλευσης των γεωργικών προϊόντων και των τροφίμων (ΕΕ 1992, L 208, σ. 1).

IV. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

23. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Consorzio, η Ιταλική, η Ελληνική και η Ισπανική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή. Η Consorzio, η BALEMA, η Γερμανική, η Ελληνική, η Ισπανική και η Ιταλική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή ανέπτυξαν προφορικά τις παρατηρήσεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση που διεξήχθη στις 23 Μαΐου 2019.

V. Ανάλυση

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

24. Κατ' αρχάς, θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέρος της δυσκολίας στην προκειμένη υπόθεση –όπως και σε άλλες παρεμφερείς– οφείλεται στο ότι, χωρίς να γίνεται σαφής διάκριση, η φράση «γενικές ενδείξεις» χρησιμοποιείται υπό δύο διαφορετικές έννοιες. Όπως προανέφερα, το άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012 ορίζει τις «γενικές ενδείξεις» ως ονομασίες προϊόντων «οι οποίες, παρόλο που σχετίζονται με τον τόπο, την περιοχή ή τη χώρα αρχικής παραγωγής ή εμπορίας του προϊόντος, έχουν καθιερωθεί ως κοινή ονομασία προϊόντος στην Ένωση». Ωστόσο, η ίδια αυτή έκφραση έχει επίσης χρησιμοποιηθεί από δικαστήρια, δικαστές, δικηγόρους και συγγραφείς για να αναφερθούν απλώς σε κοινές ή συνηθισμένες λέξεις οι οποίες, ακριβώς λόγω της γενικής φύσεώς τους, δεν μπορούν να καταχωριστούν ως ΠΓΕ/ΠΟΠ⁹. Δεδομένου ότι είναι αναγκαίο οι δύο αυτές έννοιες να παραμείνουν διακριτές, προτείνω η φράση «γενικές ενδείξεις» να χρησιμοποιείται υπό την ειδική έννοια με την οποία ορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012 και να χρησιμοποιείται απλώς ο όρος «κοινές λέξεις» για τον χαρακτηρισμό λέξεων ή φράσεων οι οποίες εντός διαφορετικού πλαισίου μπορούν –ή, ενδεχομένως, ακόμη και πρέπει– να περιγράφονται ως έχουσες γενικό χαρακτήρα.

25. Το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ', του κανονισμού 1151/2012 θεσπίζει έναν κλιμακούμενο κατάλογο απαγορευμένων συμπεριφορών όσον αφορά τις ονομασίες που καταχωρίζονται δυνάμει του εν λόγω κανονισμού¹⁰. Τα στοιχεία α' έως δ' του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1151/2012 αναφέρονται σε διάφορες περιπτώσεις στις οποίες η διάθεση προϊόντος στο εμπόριο συνοδεύεται από ρητή ή έμμεση αναφορά σε γεωγραφική ένδειξη ή ονομασία υπό συνθήκες ικανές είτε να παραπλανήσουν το κοινό είτε, τουλάχιστον, να του δημιουργήσουν συνειρμούς όσον αφορά την καταγωγή του προϊόντος, είτε να παράσχουν τη δυνατότητα στον επιχειρηματία να επωφεληθεί ανεπίτρεπτα από τη φήμη της οικείας γεωγραφικής ενδείξεως ή ονομασίας¹¹.

26. Στην απόφαση της 7ης Ιουνίου 2018, Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415, σκέψη 29), το Δικαστήριο έκρινε ότι η χρησιμοποίηση του όρου «χρήση» στο άρθρο 16, στοιχείο α', του κανονισμού 110/2008, όσον αφορά «κάθε άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση καταχωρισμένης ονομασίας για προϊόντα που δεν καλύπτονται από την καταχώριση»¹² «απαιτεί, εξ ορισμού, το επίμαχο σημείο να περιλαμβάνει την ίδια την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, στη μορφή με την οποία αυτή έχει καταχωριστεί ή, τουλάχιστον, σε μορφή η οποία έχει τόσο στενή σχέση με αυτή, από φωνητικής ή οπτικής απόψεως, ώστε το επίμαχο σημείο προδήλως να μην μπορεί να διαχωριστεί από

9 Δεδομένου ότι στερούνται οποιασδήποτε υφιστάμενης γεωγραφικής σημασίας.

10 Βλ. απόφαση της 2ας Μαΐου 2019, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego (C-614/17, EU:C:2019:344, σκέψη 25).

11 Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 14ης Ιουλίου 2011, Bureau national interprofessionnel du Cognac (C-4/10 και C-27/10, EU:C:2011:484, σκέψη 46), η οποία αφορούσε το άρθρο 16 του κανονισμού (ΕΚ) 110/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με τον ορισμό, την περιγραφή, την παρουσίαση, την επισήμανση και την προστασία των γεωγραφικών ενδείξεων των αλκοολούχων ποτών και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1576/89 του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 39, σ. 16), το οποίο, κατ' ουσίαν, είναι ταυτόσημο με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' έως δ', του κανονισμού 1151/2012.

12 Βλ., κατ' αναλογία, άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο α', του κανονισμού 1151/2012.

αυτήν». Στη σκέψη 44 της ίδιας αποφάσεως, το Δικαστήριο έκρινε ότι η έννοια του υπαινιγμού¹³ «καλύπτει την περίπτωση στην οποία ο όρος που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό προϊόντος περιλαμβάνει μέρος μιας προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως, κατά τρόπον ώστε ο καταναλωτής, έχοντας προ οφθαλμών την ονομασία αυτή του προϊόντος, να ανακαλεί στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο νομίμως φέρει την εν λόγω ένδειξη»¹⁴.

27. Ωστόσο, το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1151/2012 ορίζει ότι, όταν μια ονομασία¹⁵ που έχει καταχωριστεί στο μητρώο προστατευομένων ονομασιών προέλευσης (ΠΟΠ) και προστατευομένων γεωγραφικών ενδείξεων (ΠΓΕ) περιέχει ονομασία προϊόντος που θεωρείται γενικής φύσεως, η χρήση αυτής της γενικής ονομασίας δεν θεωρείται αντιβαίνουσα στην προστασία της προαναφερθείσας καταχωρισμένης ονομασίας δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του εν λόγω κανονισμού. Κατά συνέπεια, από το ίδιο το γράμμα του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1151/2012 καθίσταται σαφές ότι σύνθετη ονομασία η οποία έχει καταχωριστεί στο μητρώο ΠΟΠ και ΠΓΕ ενδέχεται να περιέχει όρους γενικής φύσεως ή όρους κατ' άλλον τρόπο μη προστατευόμενους.

28. Επομένως, όταν μια ΠΟΠ ή μια ΠΓΕ αποτελείται από περισσότερα στοιχεία/ονομασίες, εκ των οποίων μία ή περισσότερες αποτελούν την ονομασία προϊόντος που θεωρείται γενικής φύσεως, η εκ μέρους τρίτων χρησιμοποίηση αυτού του στοιχείου/ονομασίας δεν συνιστά, κατ' αρχήν, παράβαση της προστασίας του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β'¹⁶ του κανονισμού 1151/2012¹⁷ από κάθε άμεση ή έμμεση εμπορική χρήση καταχωρισμένης ονομασίας και κάθε κατάχρηση, απομίμηση ή

13 Βλ., κατ' αναλογία, άρθρο 13, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012.

14 Η υπογράμμιση δική μου. Πάντως, στις σκέψεις 45 και 46 της αποφάσεως εκείνης, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η μερική ενσωμάτωση προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως σε σημείο δεν συνιστά αναγκαία προϋπόθεση προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη «υπαινιγμού». «[τ]ο αποφασιστικής σημασίας κριτήριο είναι το αν ο καταναλωτής, έχοντας προ οφθαλμών την επίδικη ονομασία, ανακαλεί απευθείας στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο νομίμως φέρει την προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη, ενδεχομένως, την ενσωμάτωση, στη βαλλόμενη ονομασία, μέρους μιας προστατευόμενης γεωγραφικής ενδείξεως, τη φωνητική ή οπτική ομοιότητα της εν λόγω ονομασίας με την ως άνω ένδειξη, ή ακόμη την εννοιολογική συνάφεια μεταξύ της ονομασίας αυτής και της επίμαχης ενδείξεως». Απόφαση της 7ης Ιουνίου 2018, Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415, σκέψη 51).

15 Εκτιμώ ότι στο παρόν πλαίσιο οι λέξεις «ονομασία», «στοιχείο» και «όρος» μπορούν να χρησιμοποιούνται αδιακρίτως, υπό την ίδια έννοια.

16 Στην απόφαση της 2ας Μαΐου 2019, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego (C-614/17, EU:C:2019:344, σκέψη 24), το Δικαστήριο έκρινε ότι «[το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012] προβλέπει προστασία από “οί[ο]δήποτε” “υπαινιγμό”, ακόμη και αν η προστατευόμενη ονομασία συνοδεύεται από εκφράσεις όπως “είδος”, “τύπος”, “μέθοδος”, “τρόπος”, “απομίμηση”, που έχουν τεθεί στη συσκευασία του οικείου προϊόντος». Εξάλλου, «υπαινιγμός» μπορεί να συντρέχει ακόμη και στην περίπτωση που δηλώνεται η πραγματική προέλευση του προϊόντος. Απόφαση της 7ης Ιουνίου 2018, Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415, σκέψη 57).

17 Τα στοιχεία γ' και δ' του άρθρου 13 του κανονισμού 1151/2012, τα οποία δεν εμπίπτουν στην επιφύλαξη του άρθρου 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1151/2012, όσον αφορά τις ονομασίες γενικής φύσεως, αναφέρονται σε περιπτώσεις στις οποίες η χρήση ψευδών ή παραπλανητικών ενδείξεων ως προς την καταγωγή προϊόντος το οποίο δεν πληροί τις προδιαγραφές που έχουν καθοριστεί για τη συγκεκριμένη ένδειξη δύναται να δημιουργήσει εσφαλμένη εντύπωση ως προς την προέλευση του προϊόντος ή πρακτικές ικανές να παραπλανήσουν τους καταναλωτές σε σχέση με την πραγματική προέλευση του προϊόντος.

υπαινιγμό, της καταχωρισμένης ονομασίας αντιστοίχως¹⁸. Τούτο μπορεί να καταδειχθεί με ένα πολύ απλό παράδειγμα. Το Prosciutto di Parma (ζαμπόν Πάρμας) έχει μεν καταχωριστεί στο μητρώο ΠΟΠ¹⁹, ουδείς ωστόσο μπορεί να υποστηρίξει ότι η λέξη «prosciutto»/«ζαμπόν» δεν μπορεί να χρησιμοποιείται από άλλους παραγωγούς και προμηθευτές.

29. Η σημαντική αυτή αρχή επιβεβαιώθηκε με τη διάταξη της 6ης Οκτωβρίου 2015, Schutzgemeinschaft Milch und Milcherzeugnisse κατά Επιτροπής (C-517/14 P, EU:C:2015:700), στην οποία το Δικαστήριο έκρινε ότι, δεδομένου ότι η Επιτροπή καθόρισε στο άρθρο 1 του κανονισμού (ΕΕ) 1121/2010 του Συμβουλίου, της 2ας Δεκεμβρίου 2010, για την καταχώριση ονομασίας στο μητρώο των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων [Edam Holland (ΠΓΕ)]²⁰, σχετικά με την καταχώριση της ονομασίας «Edam Holland», ότι η ονομασία «Edam» συνιστά ένδειξη γενικής φύσεως, η λέξη αυτή μπορεί –παρά την καταχώριση της ΠΓΕ «Edam Holland»– να εξακολουθήσει να χρησιμοποιείται εντός της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες που ισχύουν στην ενωσιακή έννομη τάξη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατόπιν τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι ο κανονισμός 1121/2010 προβλέπει ότι η ονομασία «Edam» μπορεί να εξακολουθήσει να χρησιμοποιείται για την εμπορία τυριών²¹.

30. Δεδομένης της πολύ ευρείας εκτάσεως της προστασίας που παρέχεται από το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 1151/2012²², είναι απαραίτητο στην παρούσα υπόθεση να διευκρινιστεί, πριν από την ενδεχόμενη διαπίστωση παραβάσεως των εν λόγω διατάξεων, αν η σύνθετη ονομασία που καταχωρίστηκε στο μητρώο ΠΟΠ και ΠΓΕ περιέχει όρους γενικής φύσεως –και, ως εκ τούτου, μη υποκείμενους σε προστασία.

18 Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, Consorzio per la tutela del formaggio Grana Padano κατά ΓΕΕΑ–Biraghi (GRANA BIRAGHI) (T-291/03, EU:T:2007:255, σκέψη 58). Κατά την απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, Consorzio per la tutela del formaggio Gorgonzola (C-87/97, EU:C:1999:115, σκέψη 25), ο όρος «υπαινιγμός» του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012 καλύπτει την περίπτωση κατά την οποία ο όρος που χρησιμοποιείται για την περιγραφή ενός προϊόντος περιλαμβάνει μέρος της προστατευόμενης ονομασίας, κατά τρόπον ώστε ο καταναλωτής, ενόψει του ονόματος του προϊόντος, να ανακαλεί στη μνήμη του, ως εικόνα αναφοράς, το εμπόρευμα το οποίο αφορά η προστατευόμενη ονομασία. Θεωρώ ότι, κατ' αρχήν, η χρήση ονομασίας προϊόντος που θεωρείται γενικής φύσεως και αποτελεί τμήμα ΠΟΠ ή ΠΓΕ δεν δύναται να συνιστά *αφεαυτής* υπαινιγμό κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012. Πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι η χρήση μιας τέτοιας ονομασίας γενικής φύσεως *σε συνδυασμό* με άλλους όρους, εικόνες, κ.λπ. μπορεί, κατά την άποψή μου, να συνιστά υπαινιγμό. Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 7ης Ιουνίου 2018, Scotch Whisky Association (C-44/17, EU:C:2018:415, σκέψη 46). Κατά συνέπεια, συμμερίζομαι την άποψη της Consorzio ότι, για την επίλυση του ζητήματος αν υφίσταται παράβαση του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012, ενδέχεται να μην επαρκεί η μεμονωμένη εξέταση του ερωτήματος αν ένας όρος σε μια ΠΟΠ ή ΠΓΕ είναι γενικής φύσεως. Συναφώς, η Ιταλική Κυβέρνηση ζήτησε από το Δικαστήριο να μην αποφανθεί μόνον επί του ζητήματος αν η ΠΓΕ «Aceto Balsamico di Modena» καλύπτει τη χρήση των επιμέρους μη γεωγραφικών όρων αυτής της ονομασίας, αλλά και επί των προϋποθέσεων βάσει των οποίων επιτρέπεται ή δεν επιτρέπεται η χρήση των όρων «Aceto Balsamico» και «Balsamico» για την εμπορία καρυκευμάτων με βάση το ξίδι. Θεωρώ ότι το ερώτημα αυτό εκφεύγει της παρούσας διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου, καθόσον απαιτεί τη γνώση πραγματικών περιστάσεων και περιστάσεων στα οποία δεν έγινε καμία μνεία στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας. Αυτά τα ζητήματα ενδέχεται να είναι κρίσιμα για την κύρια δίκη ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Επισημαίνω, ωστόσο, ότι στην πρόσφατη απόφαση της 2ας Μαΐου 2019, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego (C-614/17, EU:C:2019:344), το Δικαστήριο αποσαφήνισε σε μεγάλο βαθμό το νομικό καθεστώς που ισχύει βάσει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012.

19 Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 1208/2013 της Επιτροπής, της 25ης Νοεμβρίου 2013, για την έγκριση τροποποίησης ήσσονος σημασίας των προδιαγραφών ονομασίας καταχωρισμένης στο μητρώο των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων [Prosciutto di Parma (ΠΟΠ)] (ΕΕ 2013, L 317, σ. 8).

20 ΕΕ 2010, L 317, σ. 14. Βλ., επίσης, αιτιολογική σκέψη 8 του εν λόγω κανονισμού.

21 Βλ., επίσης, κανονισμό (ΕΕ) 1122/2010 της Επιτροπής, της 2ας Δεκεμβρίου 2010, για την καταχώριση ονομασίας στο μητρώο των προστατευόμενων ονομασιών προέλευσης και των προστατευόμενων γεωγραφικών ενδείξεων [Gouda Holland (ΠΓΕ)] (ΕΕ 2010, L 317, σ. 22), και διάταξη της 6ης Οκτωβρίου 2015, Schutzgemeinschaft Milch und Milcherzeugnisse κατά Επιτροπής, (C-519/14 P, EU:C:2015:702). Στη διάταξη εκείνη το Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή είχε καθορίσει με το άρθρο 1 του κανονισμού 1122/2010 για την καταχώριση της «Gouda Holland», ότι από τη στιγμή που η ονομασία «Gouda» συνιστά γενικής φύσεως όρο μπορεί, παρά την καταχώριση της ΠΓΕ «Gouda Holland», να εξακολουθήσει να χρησιμοποιείται στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες που ισχύουν στην ενωσιακή έννομη τάξη. Το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατόπιν τούτου, το Γενικό Δικαστήριο δεν είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι ο κανονισμός 1122/2010 ορίζει ότι η ονομασία «Gouda» μπορεί να εξακολουθήσει να χρησιμοποιείται για την εμπορία τυριών.

22 Σχετικά με την ευρεία προστασία που παρέχεται από το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012, βλ. πρόσφατη απόφαση της 2ας Μαΐου 2019, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego (C-614/17, EU:C:2019:344).

B. Η έννοια των «γενικών ενδείξεων» κατά τον κανονισμό 1151/2012 και τη νομολογία του Δικαστηρίου

31. Όπως προαναφέρθηκε, ο ορισμός της έννοιας «γενικές ενδείξεις» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012 έχει, κατά την άποψή μου, ένα πολύ συγκεκριμένο και οριοθετημένο πεδίο εφαρμογής. Καλύπτει τις «ονομασίες προϊόντων οι οποίες, παρόλο που σχετίζονται με τον τόπο, την περιοχή ή τη χώρα αρχικής παραγωγής ή εμπορίας του προϊόντος, *έχουν καθιερωθεί ως κοινή ονομασία προϊόντος στην Ένωση*»²³. Κατά συνέπεια, ο ορισμός αναφέρεται σε όρους οι οποίοι, με την πάροδο του χρόνου, απώλεσαν τη γεωγραφική τους σημασία. Στην απόφαση της 2ας Ιουλίου 2009, Bavaria και Bavaria Italia (C-343/07, EU:C:2009:415, σκέψη 107), το Δικαστήριο έκρινε ότι «στην περίπτωση ΠΓΕ, μια ονομασία δεν καθίσταται κοινή παρά μόνον αν έχει εξαφανισθεί ο άμεσος σύνδεσμος μεταξύ, αφενός, της γεωγραφικής προέλευσης του προϊόντος και, αφετέρου, ορισμένης ποιότητας του προϊόντος αυτού, της φήμης ή άλλου χαρακτηριστικού του που αποδίδεται στην εν λόγω προέλευση, η δε ονομασία απλώς περιγράφει ένα είδος ή τύπο προϊόντων».

32. Όπως επίσης προαναφέρθηκε, μέρος της δυσκολίας στην προκείμενη υπόθεση –όπως και σε υποθέσεις παρόμοιες με αυτή– έγκειται στον ιδιαίτερο και περιορισμένο τρόπο με τον οποίο έχει οριστεί στον κανονισμό 1151/2012 η λέξη «γενικές». Ωστόσο, είναι σαφές ότι πέραν των «γενικών ενδείξεων» υπό την αυστηρή έννοια του ορισμού που περιέχεται στο άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012, η χρήση *κοινών ονομασιών ή συνηθισμένων όρων οι οποίοι δεν έχουν υφιστάμενη γεωγραφική σημασία* –και συχνά χαρακτηρίζονται επίσης ως γενικές ενδείξεις υπό μία ελαφρώς διαφορετική έννοια του όρου– δεν προσβάλλει την προστασία καταχωρισμένης ονομασίας που παρέχεται δυνάμει του άρθρου 13, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', του κανονισμού 1151/2012.

33. Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι στη σκέψη 80 της αποφάσεως της 16ης Μαρτίου 1999, Δανία κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-289/96, C-293/96 και C-299/96, EU:C:1999:141), το Δικαστήριο έκρινε ότι η φράση «ονομασία που έχει καταστεί κοινή», η οποία περιέχεται σε διάταξη αντίστοιχη με το άρθρο 41 του κανονισμού 1151/2012 σχετικά με τη χρήση των γενικών ενδείξεων, τυγχάνει επίσης εφαρμογής σε ονομασίες που *ήσαν ανέκαθεν κοινές*.

34. Επιπλέον, με την απόφαση της 9ης Ιουνίου 1998, Chiciak και Fol (C-129/97 και C-130/97, EU:C:1998:274, σκέψη 37), το Δικαστήριο έκρινε ότι η προστασία που παρέχεται από διάταξη αντίστοιχη του άρθρου 13, παράγραφος 1, του κανονισμού 1151/2012, καλύπτει όχι μόνον τη σύνθετη ονομασία στο σύνολό της, αλλά και κάθε ένα εκ των συστατικών της στοιχείων, εφόσον δεν πρόκειται για *γενικούς ή κοινούς όρους*²⁴.

35. Η Γερμανική, η Ελληνική και η Ισπανική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι οι όροι «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico» έχουν γενικό και/ή κοινό χαρακτήρα. Παραδείγματος χάριν, υποστηρίχθηκε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι ο όρος «Balsamico» έλκει την καταγωγή του από τη λατινική λέξη «balsamum» ή την ελληνική λέξη «βάλσαμον»²⁵, χρησιμοποιείται στην ιταλική, την ισπανική και την πορτογαλική γλώσσα και παραπέμπει, μεταξύ άλλων, σε ένα κατευναστικό παρασκεύασμα που χρησιμοποιείται για ιατρικούς σκοπούς.

²³ Η υπογράμμιση δική μου.

²⁴ Βλ., επίσης, απόφαση της 10ης Σεπτεμβρίου 2009, Severi (C-446/07, EU:C:2009:530, σκέψη 50).

²⁵ Η Ελληνική Κυβέρνηση επισήμανε ότι μία από τις έννοιες της ελληνικής λέξεως «βάλσαμον» είναι «κάτι το οποίο προκαλεί ευχαρίστηση ή ανακουφίζει τον πόνο ή τη θλίψη».

36. Κατά την εξέταση του ζητήματος αν ένας όρος είναι γενικής φύσεως στο ειδικό πλαίσιο του ορισμού που περιέχεται στο άρθρο 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012 ή αποτελεί συνήθη όρο (και, συνεπώς, όρο γενικής φύσεως υπό την ευρύτερη έννοια που μόλις περιέγραψα), αυτό που, κατά την άποψή μου, έχει καθοριστική σημασία δεν είναι κατ' ανάγκην αν ο συγκεκριμένος όρος έχει ιδιαίτερο νόημα σε μια δεδομένη γλώσσα²⁶, αλλά, αν στερείται αναγνωρισμένης γεωγραφικής σημασίας.

37. Επισημαίνεται, συναφώς, ότι, παρά το γεγονός ότι στην ιταλική γλώσσα η λέξη «φέτα» σημαίνει «λεπτό και πλατύ κομμάτι»²⁷ και συνεπώς, εκ πρώτης τουλάχιστον όψεως, φαίνεται να αποτελεί έναν κοινό όρο, το Δικαστήριο έκρινε, με την απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, Γερμανία και Δανία κατά Επιτροπής (C-465/02 και C-466/02, EU:C:2005:636, σκέψεις 88 και 94), ότι η ονομασία «φέτα» ως ΠΟΠ για τυρί δεν είναι γενικής φύσεως²⁸. Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η Επιτροπή ορθώς είχε κρίνει ότι η «φέτα» συνιστά ονομασία προελεύσεως όσον αφορά το τυρί που παράγεται στην Ελλάδα. Η απόφαση αυτή πρέπει, ωστόσο, να ερμηνεύεται σε συνάρτηση με τις ειδικές και συγκεκριμένες πραγματικές διαπιστώσεις που αφορούσαν την εν λόγω υπόθεση.

38. Στην υπόθεση εκείνη, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και το Βασίλειο της Δανίας προσέφυγαν ζητώντας την ακύρωση του κανονισμού (ΕΚ) 1829/2002 της Επιτροπής, της 14ης Οκτωβρίου 2002, για την τροποποίηση του παραρτήματος του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/96 της Επιτροπής όσον αφορά την ονομασία «φέτα»²⁹, υποστηρίζοντας, μεταξύ άλλων, ότι αυτή είναι γενικής φύσεως, υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2081/92, ήτοι της διατάξεως που ίσχυε πριν από τα νυν άρθρα 3, παράγραφος 6, και 41, παράγραφος 2, του κανονισμού 1151/2012. Κατά την εξέταση του ζητήματος αν ο όρος «φέτα» ήταν γενικού χαρακτήρα, το Δικαστήριο έλαβε υπόψη του τις τοποθεσίες παραγωγής του σχετικού προϊόντος τόσο εντός όσο και εκτός του κράτους μέλους που επιτύχει την καταχώριση της επίμαχης ονομασίας, την κατανάλωση

26 Με αποτέλεσμα να συνάγεται ότι στερείται οποιασδήποτε γεωγραφικής σημασίας. Τούτο δεν σημαίνει ότι αποδεικτικά στοιχεία που υποδεικνύουν ότι ένας όρος έχει συγκεκριμένη σημασία δεν ασκούν καμία επιρροή. Δεν επαρκούν ωστόσο αφ' εαυτών προκειμένου να αποδειχθεί ότι ένας όρος που περιλαμβάνεται σε καταχωρισμένη ΠΓΕ/ΠΟΠ είναι γενικής φύσεως.

27 Αυτός καθαυτός ο όρος «φέτα», σε αντίθεση με όρους όπως «Bayerisches Bier» [απόφαση της 2ας Ιουλίου 2009, Bavaria και Bavaria Italia (C-343/07, EU:C:2009:415)] και «Parmesan» [απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας, (C-132/05, EU:C:2008:117)], δεν παραπέμπει από μόνος του σε κάποια ειδική γεωγραφική τοποθεσία. Κρίθηκε ωστόσο, βάσει συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων, ότι έχει τέτοια γεωγραφική σημασία. Στην απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, Consorzio per la tutela del formaggio Grana Padano κατά ΓΕΕΑ–Biraghi (GRANA BIRAGHI) (T-291/03, EU:T:2007:255, σκέψη 81), το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, «υποστηρίζοντας ότι ο όρος “grana” δεν περιγράφει γεωγραφική ζώνη ως τοιαύτη, η Biraghi επιδιώκει κατ' ουσίαν να καταδείξει ότι η ονομασία “grana” σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να απολαύει της χορηγούμενης με τον κανονισμό 2081/92 προστασίας, δεδομένου ότι δεν ανταποκρίνεται στον ορισμό της ονομασίας προελεύσεως που δίδεται στο άρθρο 2 του κανονισμού. Στερείται σημασίας το αν η ονομασία “grana” οφείλεται στο γεγονός ότι το τυρί που περιγράφει έχει κοκκώδη υφή ή ακόμη και το γεγονός ότι αρχικά κατασκευαζόταν στη Valle Grana, [δεδομένου ότι], δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2081/92, μια ΠΟΠ μπορεί επίσης να συνίσταται σε παραδοσιακή και μη γεωγραφική ονομασία, περιγραφική ενός τροφίμου προερχομένου από μια περιοχή ή ένα συγκεκριμένο τόπο που εμφανίζουν ομοιογενείς φυσικούς παράγοντες ώστε να οριοθετούν την περιοχή [ή τον τόπο] σε σχέση προς τις όμορες ζώνες. [...] Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι το τυρί grana προέρχεται από την περιφέρεια της κοιλάδας του Πάδου. Υπό την έννοια αυτή, πληροί τις προβλεπόμενες στο άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2081/92 προϋποθέσεις». Στη σκέψη 41 της αποφάσεως της 14ης Δεκεμβρίου 2017, Consejo Regulador de la Denominación de Origen «Torta del Casar» κατά EUIPO – Consejo Regulador «Queso de La Serena» (QUESO Y TORTA DE LA SERENA) (T-828/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:918), το Γενικό Δικαστήριο επανέλαβε ότι η διαπίστωση ότι όρος ο οποίος αποτελεί τμήμα ΠΟΠ δεν χαρακτηρίζει συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη δεν επαρκεί ώστε αυτός να εξαιρεθεί της προστασίας που παρέχεται από τον κανονισμό 510/2006. Κατόπιν τούτου το Γενικό Δικαστήριο, αφού ανέλυσε τα λεπτομερειακά αποδεικτικά στοιχεία που είχαν προσκομισθεί, ότι δεν μπορούσε να αποκλεισθεί το ενδεχόμενο ο όρος «Torta», ο οποίος αποτελεί τμήμα της ΠΟΠ «Torta del Casar», να μην αποτελεί όρο γενικής φύσεως και να τυγχάνει προστασίας. Τούτο δε, παρά το γεγονός ότι ο όρος «Torta» παρέπεμπε στο σχήμα του επίμαχου προϊόντος (τυριού) και, σημειωτέον, σημαίνει «τούρτα» σε αρκετές γλώσσες.

28 Βλ., επίσης, απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 2017, Consejo Regulador «Torta del Casar» κατά EUIPO – Consejo Regulador «Queso de La Serena» (QUESO Y TORTA DE LA SERENA) (T-828/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2017:918).

29 ΕΕ 2002, L 277, σ. 10.

του προϊόντος και τον τρόπο κατά τον οποίο αυτό γίνεται αντιληπτό από τους καταναλωτές εντός και εκτός αυτού του κράτους μέλους, την ύπαρξη εθνικών νομοθετικών ρυθμίσεων που αφορούν ειδικώς το συγκεκριμένο προϊόν και τον τρόπο με τον οποίο έχει χρησιμοποιηθεί η εν λόγω ονομασία στο κοινοτικό δίκαιο³⁰.

39. Όπως παρατήρησε το Δικαστήριο στις σκέψεις 86 έως 90 της αποφάσεώς του:

«86. Από πληροφοριακά στοιχεία που παρασχέθηκαν στο Δικαστήριο προκύπτει ότι η πλειονότητα των καταναλωτών στην Ελλάδα θεωρεί ότι η ονομασία “φέτα” έχει γεωγραφική σημασία και δεν είναι κοινή. Αντιθέτως, στη Δανία, η πλειονότητα των καταναλωτών υποστηρίζει ότι η ονομασία αυτή έχει κοινή σημασία. Το Δικαστήριο δεν διαθέτει καθοριστικά στοιχεία όσον αφορά τα λοιπά κράτη μέλη.

87. Τα στοιχεία που προσκομίστηκαν στο Δικαστήριο καταδεικνύουν επίσης ότι, στα άλλα κράτη μέλη πλην της Ελλάδας, η φέτα διατίθεται συνήθως στο εμπόριο φέρουσα ετικέτες παραπέμπουσες στις ελληνικές πολιτιστικές παραδόσεις και στον ελληνικό πολιτισμό. Θεμιτώς μπορεί να συναχθεί από τα στοιχεία αυτά ότι οι καταναλωτές στα κράτη μέλη αυτά αντιλαμβάνονται τη φέτα ως τυρί συνδεδεμένο με την Ελληνική Δημοκρατία, ακόμα και αν, στην πραγματικότητα, έχει παραχθεί σε άλλο κράτος μέλος.

88. Τα διάφορα αυτά στοιχεία σχετικά με την κατανάλωση της φέτας στα κράτη μέλη υποδηλώνουν ότι η ονομασία “φέτα” δεν έχει χαρακτήρα κοινής ονομασίας.

89. Όσον αφορά το επιχείρημα της Γερμανικής Κυβερνήσεως που βάλλει κατά της δεύτερης φράσεως της εικοστής αιτιολογικής σκέψεως του προσβαλλόμενου κανονισμού, από τη σκέψη 87 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, όσον αφορά τους καταναλωτές στα κράτη μέλη πλην της Ελληνικής Δημοκρατίας, δεν είναι εσφαλμένη η διαπίστωση ότι “[...] επιδιώκεται εκουσίως η συσχέτιση μεταξύ της ονομασίας ‘φέτα’ και της Ελλάδας, δεδομένου ότι αποτελεί επιχείρημα πώλησης που είναι σύμφυτο με τη φήμη του πρωτότυπου προϊόντος, δημιουργώντας έτσι πραγματικούς κινδύνους σύγχυσης στον καταναλωτή”.

90. Συνεπώς, το περί του αντιθέτου επιχείρημα της Γερμανικής Κυβερνήσεως είναι αβάσιμο»³¹.

40. Κατ’ ουσίαν, επομένως, η ανωτέρω υπόθεση εστίασε στο γεγονός ότι, όπως έκρινε το Δικαστήριο, για τη συντριπτική πλειοψηφία των Ευρωπαίων καταναλωτών, η λέξη «φέτα» ήταν άρρηκτα συνδεδεμένη με το συγκεκριμένο τυρί που παράγεται στην Ελλάδα. Πράγματι, με εξαίρεση τους ομιλούντες την ιταλική γλώσσα, ο συγκεκριμένος όρος δεν έχει κανένα άλλο νόημα για τους Ευρωπαίους καταναλωτές. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ορθώς είχε καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η λέξη «φέτα» δεν αποτελούσε γενική ένδειξη κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2081/92, δεδομένου ότι είχε αναγνωρισμένη γεωγραφική σημασία.

41. Εάν το ζήτημα αφορούσε αποκλειστικά την προσωπική μου εκτίμηση, θεωρώ ότι στην υπό κρίση υπόθεση θα κατέληγα στο αντίθετο συμπέρασμα. Ο όρος «Aceto» είναι, προφανώς, μια συνηθισμένη ιταλική λέξη και, μολοντί στη συνείδηση πολλών καταναλωτών η λέξη «balsamico» είναι, ασφαλώς, στενά συνδεδεμένη με το προϊόν που παράγει η Consorzio, οι βασικές λέξεις από τις οποίες προέρχεται η λέξη αυτή, «balsam» και «balm», είναι, κατά την άποψή μου, σε τέτοιο βαθμό

³⁰ Απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, Γερμανία και Δανία κατά Επιτροπής, (C-465/02 και C-466/02, EU:C:2005:636, σκέψεις 76 έως 99). Επί του ζητήματος αν ο όρος «Parmesan» είχε καταστεί κοινή ονομασία, η οποία δεν συνιστούσε αθέμιτο υπαινιγμό στην ΠΟΠ «Parmigiano Reggiano», το Δικαστήριο επισήμανε, στην απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψη 54), ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας επικαλέστηκε, απλώς, λήμματα λεξικών και χωρία ειδικών συγγραμμάτων, τα οποία δεν παρείχαν συνολική εικόνα του τρόπου με τον οποίο η λέξη «parmesan» γινόταν αντιληπτή από τους καταναλωτές στη Γερμανία και σε άλλα κράτη μέλη. Μάλιστα, σύμφωνα με το Δικαστήριο, το εν λόγω κράτος μέλος δεν προσκόμισε κανένα αριθμητικό στοιχείο σχετικό με την παραγωγή ή την κατανάλωση του τυριού που διετίθετο στο εμπόριο υπό την ονομασία «parmesan» είτε στη Γερμανία είτε σε άλλα κράτη μέλη.

³¹ Απόφαση της 25ης Οκτωβρίου 2005, Γερμανία και Δανία κατά Επιτροπής (C-465/02 και C-466/02, EU:C:2005:636, σκέψεις 86 έως 90).

συνηθισμένες και καθιερωμένες λέξεις, ώστε μην μπορούν να προστατευτούν αυτοτελώς ως ΠΓΕ. Εξάλλου, δεν θα μπορούσε, κατά την άποψή μου, να υποστηριχθεί ούτε ότι οι λέξεις αυτές έχουν αναγνωρισμένη γεωγραφική σημασία λόγω της οποίας θα αποτελούσαν «γενικές ενδείξεις» κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012.

42. Ωστόσο, αυτό που είναι εν τέλει καθοριστικής σημασίας είναι ο τρόπος με τον οποίο οι λέξεις αυτές γίνονται αντιληπτές από τον «μέσο καταναλωτή που έχει τη συνήθη πληροφόρηση και είναι ευλόγως προσεκτικός και ενημερωμένος»³². Ο εθνικός δικαστής είναι αυτός που τελικά θα ελέγξει και θα εκτιμήσει το ζήτημα αυτό, αφού ενδεχομένως λάβει υπόψη κατάλληλες έρευνες καταναλωτών και άλλα παρόμοια εργαλεία³³.

43. Υπ' αυτές τις περιστάσεις, ελλείψει τέτοιων διαπιστώσεων από το εθνικό δικαστήριο, φρονώ ότι το Δικαστήριο δεν είναι σε θέση να κρίνει το ίδιο αν οι λέξεις «aceto» και «balsamico» αποτελούν κοινές λέξεις υπό την έννοια που προανέφερα ή αν οι λέξεις αυτές είναι «γενικές ενδείξεις» υπό την ειδική έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 6, του κανονισμού 1151/2012. Ωστόσο, παρά την επιφύλαξη αυτή, φρονώ ότι το Δικαστήριο μπορεί να αποφανθεί οριστικά επί του συγκεκριμένου ζητήματος, αν η προσέγγιση του ζητήματος αυτού γίνει από μια ελαφρώς διαφορετική σκοπιά, υπό το πρίσμα των διατάξεων του κανονισμού 583/2009. Οι αιτιολογικές σκέψεις του συγκεκριμένου κανονισμού είναι στο πλαίσιο αυτό ιδιαιτέρως διαφωτιστικές. Αυτή ακριβώς την προσέγγιση θα περιγράψω στη συνέχεια.

Γ. Ερμηνεία του κανονισμού 583/2009

44. Κατά το άρθρο 1 και το παράρτημα I του κανονισμού 583/2009, η σύνθετη ονομασία «Aceto Balsamico di Modena (ΠΓΕ)» καταχωρίστηκε στο μητρώο. Ούτε στο άρθρο 1 ούτε στο παράρτημα I του εν λόγω κανονισμού περιέχεται οποιασδήποτε περιορισμός ή επιφύλαξη όσον αφορά την έκταση της προστασίας αυτής της σύνθετης ονομασίας.

45. Ωστόσο, από τις αιτιολογικές σκέψεις 2, 3, 5 και 7 του κανονισμού 583/2009, προκύπτει σαφώς ότι η Γερμανία, η Ελλάδα³⁴ και η Γαλλία, υπέβαλαν ενστάσεις κατά της καταχώρισης της ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena». Συγκεκριμένα, κατά τα φαινόμενα, η Γερμανία και η Ελλάδα θεωρούσαν ότι ο όρος, μεταξύ άλλων, «Aceto balsamico» είναι γενικού χαρακτήρα. (Από τα συμφραζόμενα προκύπτει ότι η φράση «γενικές ενδείξεις» χρησιμοποιείται ως συνώνυμο, υπό την έννοια της κοινής ή συνήθους λέξεως).

³² Βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 2ας Μαΐου 2019, Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego (C-614/17, EU:C:2019:344, σκέψη 50).

³³ Για μια πλήρη επισκόπηση των αποδεικτικών στοιχείων που πρέπει να εξετάζονται από τον εθνικό δικαστή βλ. απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 2007, Consorzio per la tutela del formaggio Grana Padano κατά ΓΕΕΑ – Biraghi (GRANA BIRAGHI), (T-291/03, EU:T:2007:255, σκέψεις 65 έως 67).

³⁴ Η Γερμανία και η Ελλάδα επισημαίνουν ότι και άλλα προϊόντα με ονομασίες όπως «Balsamessig», «Aceto Balsamico», «balsamico» και «balsamon» διατίθενται νομίμως στο εμπόριο επί τουλάχιστον πέντε έτη. Η Ισπανική Κυβέρνηση σημειώνει στις παρατηρήσεις της ότι ο όρος «βαλσαμικό ξίδι» ορίζεται στο άρθρο 3 του βασιλικού διατάγματος 661/2012 της 13ης Απριλίου, περί θεσπίσεως των κανόνων προτύπων ποιότητας που διέπουν την παραγωγή και την εμπορία ξιδιών (Real Decreto 661/2012, de 13 de abril, por el que se establece la norma de calidad para la elaboración y comercialización de los vinagres). Εξάλλου, κατά την κυβέρνηση αυτή, το επίμαχο βασιλικό διάταγμα κοινοποιήθηκε βάσει της οδηγίας 98/34/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Ιουνίου 1998, για την καθιέρωση μιας διαδικασίας πληροφόρησης στον τομέα των τεχνικών προτύπων και προδιαγραφών και των κανόνων σχετικά με τις υπηρεσίες της κοινωνίας των πληροφοριών (ΕΕ 1998, L 204, σ. 37). Ως εκ τούτου, όπως υποστηρίζει, επί σειρά ετών, προϊόντα τα οποία συμμορφώνονται προς το συγκεκριμένο βασιλικό διάταγμα πωλούνται ως βαλσαμικό ξίδι το οποίο δεν καλύπτεται ούτε από την ΠΓΕ «Aceto Balsamico di Modena» ούτε από τις ΠΟΠ «Aceto balsamico tradizionale di Modena» και «Aceto balsamico tradizionale di Reggio Emilia».

46. Επιπλέον, η αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 583/2009 αναφέρει, μεταξύ άλλων, ότι «[...] η προστασία παρέχεται στη *σύνθετη* ονομασία “Aceto Balsamico di Modena”. Οι χωριστοί, μη γεωγραφικοί όροι της σύνθετης ονομασίας, ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται από κοινού, καθώς και η μετάφρασή τους, μπορούν να χρησιμοποιούνται στο κοινοτικό έδαφος τηρουμένων των αρχών και των κανόνων που διέπουν την κοινοτική έννομη τάξη»³⁵.

47. Παρά το περιεχόμενο των επίμαχων αιτιολογικών σκέψεων και την προφανή αντιδικία που συνόδευσε την καταχώριση της ΠΓΕ «Aceto Balsamico di Modena», πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η Επιτροπή δεν καθορίζει στο άρθρο 1 ή στο παράρτημα I του κανονισμού 583/2009 αν κάποιος από τους όρους «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico» αποτελεί ένδειξη γενικής φύσεως (είτε υπό την ειδική έννοια του κανονισμού είτε επικουρικός και υπό την ευρύτερη έννοια του όρου λόγω του γεγονότος ότι είναι απλώς κοινές λέξεις) ή μη γεωγραφικό όρο, και, συνεπώς, μπορεί, παρά την καταχώριση της επίμαχης ΠΓΕ, να εξακολουθήσει να χρησιμοποιείται εντός της επικράτειας της Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1151/2012.

48. Η προσέγγιση αυτή διαφέρει, παραδείγματος χάριν, από την προσέγγιση του κανονισμού 1121/2010, ο οποίος αναφέρει ρητώς, όχι μόνο στην αιτιολογική του σκέψη 8 αλλά και στο διατακτικό του, ότι η ονομασία «Edam» είναι γενικής φύσεως³⁶.

49. Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι στην απόφαση της 9ης Ιουνίου 1998, Chiciak και Fol (C-129/97 και C-130/97, EU:C:1998:274, σκέψη 39), το Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά τη χρήση σύνθετων όρων σε ονομασία προελεύσεως³⁷, το γεγονός ότι δεν υπάρχει γι’ αυτήν, υπό μορφή παραπομπής στο κάτω μέρος της σελίδας του παραρτήματος του κανονισμού, ένδειξη ορίζουσα ότι δεν έχει ζητηθεί καταχώριση για ένα από τα τμήματα της επίμαχης ονομασίας³⁸ δεν συνεπάγεται *κατ’ ανάγκην* ότι προστατεύεται καθένα από τα τμήματά της³⁹. Αντιθέτως, στην απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117, σκέψη 31), το Δικαστήριο απέρριψε το επιχείρημα ότι οι ΠΟΠ απολαύουν προστασίας αποκλειστικώς και μόνον υπό τη συγκεκριμένη μορφή υπό την οποία καταχωρίζονται⁴⁰.

50. Εν ολίγοις, κανένα συμπέρασμα δεν μπορεί να συναχθεί από το γεγονός ότι το άρθρο 1 και το παράρτημα I του κανονισμού 583/2009 δεν αναφέρουν ρητώς αν κάποιος από τους όρους «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico» συνιστά όρο γενικού χαρακτήρα (είτε υπό την ειδική έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 6, του κανονισμού είτε λόγω του γεγονότος ότι αποτελούν κοινές λέξεις) ή μη γεωγραφικό όρο.

51. Δεδομένου ότι από το γράμμα του άρθρου 1 και του παραρτήματος I του κανονισμού 583/2009, ερμηνευόμενων υπό το πρίσμα της προεκτεθείσας νομολογίας, δεν καθίσταται σαφές αν κάποιος από τους όρους «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico» αποτελεί όρο γενικής φύσεως (και πάλι, είτε υπό την ειδική έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 6, του κανονισμού είτε λόγω του γεγονότος ότι είναι κοινές λέξεις) ή μη γεωγραφικό όρο, φρονώ ότι οι διατάξεις αυτές θα πρέπει να ερμηνευθούν υπό το

35 Η υπογράμμιση δική μου.

36 Η Ιταλική Κυβέρνηση επικαλείται μετ’ επιτάσεως το γεγονός ότι στο διατακτικό του κανονισμού 583/2009 δεν αναφέρεται ρητώς ότι οι όροι «Aceto Balsamico» και «Balsamico» έχουν γενικό χαρακτήρα.

37 Στην υπόθεση εκείνη, την ονομασία «Époisses de Bourgogne» όσον αφορά το τυρί.

38 Δηλαδή ο όρος «Époisses».

39 Ως εκ τούτου, φρονώ ότι η εκ μέρους της Ιταλικής Κυβερνήσεως επίκληση του γεγονότος ότι στους σχετικούς κανονισμούς αναφέρεται ρητώς ότι οι όροι «Edam» και «Gouda» είναι γενικής φύσεως, δεν έχει, από μόνη της, καθοριστική σημασία.

40 Το Δικαστήριο, στη σκέψη 29 της αποφάσεως της 26ης Φεβρουαρίου 2008, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-132/05, EU:C:2008:117), παραπέμποντας στην απόφαση της 9ης Ιουνίου 1998, Chiciak και Fol (C-129/97 και C-130/97, EU:C:1998:274, σκέψη 38), επισήμανε ότι η απουσία δηλώσεως ότι, για ορισμένους από τους όρους της ενδείξεως, δεν ζητείται η προβλεπόμενη από το άρθρο 13 προστασία, δεν συνιστά επαρκή βάση για τον καθορισμό της εκτάσεως αυτής της προστασίας.

πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων του συγκεκριμένου κανονισμού. Κατά πάγια νομολογία, το διατακτικό μιας ενωσιακής πράξεως συνδέεται άρρηκτα με την αιτιολογία της και πρέπει να ερμηνεύεται, αν παρίσταται ανάγκη, λαμβανομένων υπόψη των αιτιολογικών σκέψεων που οδήγησαν στην έκδοσή της⁴¹.

52. Οι αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 5, 7, 8 και 10 του κανονισμού 583/2009, καταδεικνύουν, επ' αυτού, κατά τρόπο σαφή και αδιαμφισβήτητο ότι ο Ευρωπαίος νομοθέτης (εν προκειμένω, η Επιτροπή) έκρινε, βάσει των ρητών ενστάσεων που υποβλήθηκαν από τη Γερμανία, την Ελλάδα και τη Γαλλία, ότι οι όροι «Aceto», «Aceto Balsamico» και «Balsamico» αποτελούν ενδείξεις γενικής φύσεως ή μη γεωγραφικούς όρους και ότι προστασίας θα πρέπει να τύχει *αποκλειστικά και μόνον* η συνολική ονομασία «Aceto Balsamico di Modena» και όχι οι επιμέρους μη γεωγραφικοί όροι της.

53. Στην αιτιολογική σκέψη 8 του κανονισμού 583/2009 υπογραμμίζεται η φήμη του «Aceto Balsamico di Modena» και στην αιτιολογική σκέψη 10 του ίδιου κανονισμού αναφέρεται ότι, παρά τις ενστάσεις που προβλήθηκαν από τη Γερμανία, την Ελλάδα και τη Γαλλία ως προς την καταχώριση των όρων «Aceto», «Aceto Balsamico» και «Balsamico», ουδεμία ένσταση κατατέθηκε όσον αφορά τη συνολική ονομασία «Aceto Balsamico di Modena». Όπως προαναφέρθηκε, η αιτιολογική σκέψη 10 αναφέρει ότι «η προστασία παρέχεται στη *σύνθετη* ονομασία “Aceto Balsamico di Modena”»⁴² και ότι οι χωριστοί, μη γεωγραφικοί όροι αυτής της ονομασίας μπορούν, κατ' αρχήν, να χρησιμοποιούνται.

54. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι συνάγεται με σαφήνεια, ιδίως από την αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 583/2009, ότι ο νομοθέτης της Ένωσης έκρινε ότι οι όροι «Aceto», «Aceto Balsamico» και «Balsamico» είναι γενικής φύσεως (υπό αμφότερες τις έννοιες του όρου) ή μη γεωγραφικοί όροι που δεν απολαύουν προστασίας και μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται εφόσον τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες που ισχύουν στην ενωσιακή έννομη τάξη.

55. Υπέρ της ερμηνείας του κανονισμού 583/2009 που περιορίζει την έκταση της εκ μέρους του παρεχόμενης προστασίας αποκλειστικά και μόνο στη συνολική ονομασία «Aceto Balsamico di Modena» και δεν επεκτείνει την προστασία στους επιμέρους μη γεωγραφικούς όρους της συνηγορούν σαφώς οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Δεκεμβρίου 1981, Επιτροπή κατά Ιταλίας (193/80, EU:C:1981:298), και της 15ης Οκτωβρίου 1985, Επιτροπή κατά Ιταλίας (281/83, EU:C:1985:407). Στις υποθέσεις εκείνες, το Δικαστήριο επισήμανε ότι ο όρος «Aceto» είναι η ιταλική λέξη για το ξίδι και έκρινε ότι αποτελεί όρο γενικού χαρακτήρα. Δεδομένου ότι οι υποθέσεις εκείνες αφορούσαν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, το Δικαστήριο χρησιμοποίησε, προφανώς, τη φράση «γενικές ενδείξεις» υπό την έννοια ότι η λέξη «aceto» αποτελεί απλώς την κοινή ιταλική λέξη για το ξίδι.

56. Παρά την απουσία οποιασδήποτε ενδείξεως στο άρθρο 1 ή το παράρτημα I του κανονισμού 583/2009 περί του ρητού περιορισμού της παρεχόμενης στον όρο «Aceto» προστασίας, ο κοινός αυτός όρος δεν μπορεί, υπό το πρίσμα της προεκτεθείσας νομολογίας, να τύχει της προστασίας του εν λόγω κανονισμού⁴³.

41 Απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, Ιταλία κατά Επιτροπής (C-298/00 P, EU:C:2004:240, σκέψη 97 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εξάλλου, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αυτή αποτελεί μέρος (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 23ης Ιανουαρίου 2018, Piotrowski, C-367/16, EU:C:2018:27, σκέψη 40, και της 7ης Φεβρουαρίου 2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, σκέψη 54). Είναι επίσης αληθές ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, το προοίμιο μιας πράξεως του δικαίου της Ένωσης δεν είναι νομικώς δεσμευτικό και δεν μπορεί να αποτελέσει βάση για παρέκκλιση από τις διατάξεις της οικείας πράξεως ούτε για την ερμηνεία των διατάξεων αυτών κατά τρόπο προδήλως αντίθετο προς το γράμμα τους (απόφαση της 2ας Απριλίου 2009, Tyson Parketthandel, C-134/08, EU:C:2009:229, σκέψη 16). Ωστόσο, στην υπό κρίση υπόθεση, δεδομένης της ασάφειας που προκύπτει ως προς το ζήτημα αυτό από το άρθρο 1 και από το παράρτημα I του κανονισμού 583/2009, η επίκληση των αιτιολογικών σκέψεων του εν λόγω κανονισμού ουδώς οδηγεί σε *contra legem* ερμηνεία, αλλά αντιθέτως επιτρέπει να συναχθεί ποια ήταν η πρόθεση του νομοθέτη της Ένωσης.

42 Η υπογράμμιση δική μου.

43 Βλ. άρθρα 3, παράγραφος 6, 6, παράγραφος 1, 13, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, και 41 του κανονισμού 1151/2012.

57. Περαιτέρω, η καταχώριση, με τον κανονισμό 813/2000, της ονομασίας «Aceto balsamico tradizionale di Modena (ΠΟΠ)», η οποία είναι σχεδόν ταυτόσημη με την ΠΓΕ «Aceto Balsamico di Modena» –με εξαίρεση την επιπλέον λέξη «tradizionale»⁴⁴ και το κεφαλαίο γράμμα «b» στη λέξη «balsamico»– συνηγορεί ξεκάθαρα, κατά την άποψή μου, υπέρ της απόψεως ότι προστατεύεται μόνον η ένδειξη «Aceto Balsamico di Modena» ως σύνολο, και ότι οι όροι «Aceto», «balsamico» και «Aceto balsamico» αποτελούν απλώς λέξεις γενικού χαρακτήρα. Η προσέγγιση αυτή ενισχύεται αναμφίβολα από τις αιτιολογικές σκέψεις 8 και 9 του κανονισμού 583/2009.

58. Φρονώ επίσης ότι η καταχώριση της ονομασίας «Aceto balsamico tradizionale di Reggio Emilia (ΠΟΠ)» δυνάμει του κανονισμού 813/2000 συνηγορεί υπέρ της απόψεως ότι οι όροι «Aceto», «balsamico» και «Aceto balsamico» είναι λέξεις γενικής φύσεως.

59. Αντιθέτως, δεδομένης της προφανούς γεωγραφικής σημασίας της λέξεως «Modena»⁴⁵, φρονώ ότι η χρήση αυτού του όρου ή των όρων «di Modena» για το ξίδι ή και για άλλα καρυκεύματα μπορεί να αποτελεί υπαινιγμό, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 1151/2012, όχι μόνον για το «Aceto balsamico di Modena» αλλά και για το «Aceto balsamico tradizionale di Modena».

60. Ως εκ τούτου, φρονώ ότι η προστασία της σύνθετης ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena» δυνάμει του κανονισμού 583/2009 δεν εκτείνεται στη χρήση μεμονωμένων κοινών λέξεων ή μη γεωγραφικών όρων, δηλαδή των όρων «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico»⁴⁶. Οι επιμέρους αυτές κοινές λέξεις ή μη γεωγραφικοί όροι μπορούν να χρησιμοποιούνται εφόσον τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες που ισχύουν στην ενωσιακή έννομη τάξη.

VI. Πρόταση

61. Υπό το πρίσμα όλων των ανωτέρω παρατηρήσεων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που του υπέβαλε το Bundesgerichtshof (Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) ως εξής:

Η προστασία της σύνθετης ονομασίας «Aceto Balsamico di Modena» δυνάμει του κανονισμού (ΕΚ) 583/2009 της Επιτροπής, της 3ης Ιουλίου 2009, δεν εκτείνεται στη χρήση των επιμέρους κοινών λέξεων ή μη γεωγραφικών όρων αυτής, δηλαδή στους όρους «Aceto», «Balsamico» και «Aceto Balsamico».

⁴⁴ Η ιταλική λέξη για τον όρο «παραδοσιακό».

⁴⁵ Η οποία παραπέμπει στην ιταλική πόλη της Μόντενα.

⁴⁶ Στη σκέψη 70 της διατάξεως της 7ης Ιουλίου 2011, Acetificio Marcello de Nigris κατά Επιτροπής (T-351/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2011:339), το Γενικό Δικαστήριο παρατηρεί ότι η αιτιολογική σκέψη 10 του κανονισμού 583/2009 εξασφαλίζει ότι παρέχεται προστασία συνολικά στη σύνθετη ονομασία «Aceto Balsamico di Modena». Κατά συνέπεια, οι επιμέρους μη γεωγραφικοί όροι αυτής της σύνθετης ονομασίας, ακόμη και όταν χρησιμοποιούνται από κοινού, καθώς και οι μεταφράσεις τους, μπορούν να εξακολουθήσουν να χρησιμοποιούνται σε όλα τα κράτη μέλη. Μολονότι το παρόν Δικαστήριο δεν δεσμεύεται καθ' οιονδήποτε τρόπο από τη σχετική διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου, εντούτοις, συμμερίζομαι πλήρως τη συγκεκριμένη άποψη.